

УДК 7.012(03)

ДИЗАЙН-ПРОЕКТИ МИТЦІВ АВАНГАРДУ В ГАЛУЗІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТИЛЮ І МОДЕЛЮВАННЯ ОДЯГУ

КАРА-ВАСИЛЬЄВА Тетяна

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології

ім. М.Т. Рильського НАН України, Київ, Україна

karavastat@gmail.com

Акцентовано увагу на тому, що на початку ХХ ст. в Україні повсюдно утворюються художні майстерні, в яких йшли цілеспрямовані пошуки поєднання народного мистецтва та індивідуальних інтересів професіональних художників.

Ключові слова: авангард, вишивка, супрематизм, мистецтво ХХ століття.

ВСТУП

На початку ХХ ст. в Україні йшли процеси формування різноманітних художніх напрямів у мистецтві, активної співпраці провідних художників-авангардистів з народними майстрами та звернення їх до символічної мови народної творчості. Ці взаємовпливи привели до глибоких структурних видозмін, пов'язаних із зародженням нового напрямку мистецтва — українського модерну, а згодом — супрематизму [1-3]. Творчою лабораторією пошуків у галузі дизайну як комплексного формування предметного середовища та одягу стали осередки народного мистецтва, де плідно співпрацювали професійні художники і майстри народного мистецтва.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідження дизайн-проектів митців авангарду в галузі художнього текстилю і моделювання одягу початку ХХ ст.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Художня майстерня в 1909 р. була організована в с. Скопці в маєтку А. Семигравової, куди була запрошена художниця Е. Прибильська, що залучила до роботи народних майстрів П. Власенко, Г. Собачко та інших. У 1912 р. Наталія Давидова у своєму маєтку Вербівка так само організовує вишивальну майстерню, що стане унікальною лабораторією авангардного мистецтва, центром, де реалізували свої ідеї супрематисти. Сюди у 1914 р. Н. Давидова запрошує до художнього керівництва О. Екстер, а пізніше — Казимира Малевича.

Про здобутки цих майстерень свідчать дві виставки. Так у 1915

році в московській Галереї Лемерсьє відбулася «Виставка современного декоративного искусства. Вышивки и ковры по эскизам художников». В ній взяли участь митці різних художніх напрямків, за ескізами яких вишивали майстрині сіл Вербівка та Скопці. В експозиції взяли участь Н. Генке-Меллер, К. Богуславська, К. Васильєва, Н. Давидова, К. Малевич, В. Попова, І. Пуні, Г. Якулов. Найбільш різноманітні за призначенням роботи надала О. Екстер та Е. Прибильська. Всього було експоновано 280 творів. Перелік робіт свідчить про органічне поєднання вишивки з сучасним інтер'єром та модою того часу. Це подушки, шарфи, сумки, скатертини. Ескізи, що створювалися для Вербівки, це різноманітні вироби – сумочки, шалики, декоративні стрічки, наволочки на диванні подушки та панно, обкладинки для книг, альбомів, які були розроблені художниками супрематистами для їх подальшого виконання народними майстринями у вишивці. Вони свідчать про експериментальні пошуки у творенні композицій, в яких предметна форма конструювалась з різноманітних циліндричних, конусоподібних об'ємів, побудованих на поєднанні контрастних кольорів. Створюючи імпульсивно стихійні або раціонально змодельовані композиції, митці вдавалися до експерименту. Художники втілювали свої ескізи у вишивці, виконаними народними майстринями, де взаємодіяли фактура тканини, блиск шовкових ниток, різні напрями покладених стібків гладі, рельєфність поверхні, різна її фактура. За допомогою шитва художники втілювали свої пластичні задуми. Тут розвивалась мова супрематизму, його «лексика».

У Москві 6-9 грудня у салоні Михайлової відбулася «Вторая выставка современного декоративного искусства. Вербовка», на якій експонувалося вже більше як 400 зразків вишивки, що були виконані селянками Вербівки за ескізами майже всіх художників, що сповідували ідеї супрематизма. До попередніх учасників долучилися В. Пестель, Л. Попова, О. Розанова, Н. Удальцова. Серед учасників народні майстри розпису – Василь Довгошия та Євмен Пшеченко. Вони працювали в тісному контакті з художниками авангарду – О. Екстер, К. Малевичем, Л. Поповою та іншими.

У 1915-1917 рр. у Вербівці Наталія Давидова спільно з О. Екстер та К. Малевичем розробили нові принципи моделювання одягу, були свідченням творення нового напрямку в художньому текстилі.

Внаслідок трагічних революційних подій, періоду громадянської війни і розрухи ці вишиті роботи не збереглися. До того ж у 1919 р. було зруйновано маєток і майстерню у Вербівці, загинула колекція малюнків і вишивок. О. Екстер та Н. Давидова змушені були емігрувати.

В той же час безпосередньо самі вишиті роботи були втрачені, збереглися переважно лише ескізи на папері як народних майстрів, так і митців авангарду. Саме тому виникла ідея їх відтворення у вишивці за ескізами того часу. Внаслідок багаторічного проекту по відтворенню вишивок цих осередків з 2006 року здійснювалася велика наукова і пошукова робота в архівах, фондах музеїв, приватних колекціях Києва,

Москви, Санкт-Петербургу. Відбувалося дослідження стилістики мистецтва авангарду, художньо-технічних особливостей техніки шитва гладдю, якою виконувалися ці роботи (авторами проекту є Т. Кара-Васильєва (м. Київ.) та Г. Коваленко (м. Москва). Відшила в матеріалі ескізи художників-авангардистів сучасна художниця В. Костюкова.

Сьогодні цей проект складається з 35 робіт, п'ять з яких відтворюють роботи Казимира Малевича. Відшиті роботи точно реконструюють первісні ескізи митців авангарду – в розмірі, якості ниток і тканини. Досліджена і відтворена складна техніка гладі «живопис голкою», якою виконувалися роботи у Вербівці. Таким чином, стало можливим в усій повноті побачити і реально той грандіозний експеримент співробітництва митців авангарду та народних майстрів, побачити роботи, які створювалися в маєтках Семиградової у Скопцях і Давидової у Вербівці, побачити і оцінити вклад Казимира Малевича в розвиток української авангардної вишивки.

ВИСНОВКИ

В роботі наголошено, що експеримент, здійснений в центрах Вербівка та Скопці, був імпульсом для створення нових напрямків в галузі художньої тканини та конструювання одягу. Наведено приклади подальшої участі К. Малевича в галузі творення ескізів для текстилю впродовж 1919-1920 рр.; В. Степанової та Л. Попової (1923-1924 рр.), розроблені ними нові моделі одягу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нариси з історії українського дизайну ХХ століття : Зб. статей / Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України; За заг. ред. М. І. Яковлева. К. : Фенікс, 2012. 256 с.
2. Кара-Васильєва Т. Роль професійних художників у розвитку мистецтва вишивки в кінці ХІХ – на початку ХХ століття. Студії мистецтвознавчі. 2015. 2. С. 24-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/StudM_2015_2_4
3. Історія декоративного мистецтва України : у 5 т. / голов. редкол.: Ганна Скрипник [та ін.] ; НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. К. 2007.

KARA-VASYLYEVA T.

DESIGN-PROJECTS OF VANGUARD ARTISTS IN THE FIELD OF ART TEXTILES AND CLOTHING MODELING

The report focuses on the fact that at the beginning. Twentieth century art workshops are everywhere being formed in Ukraine, in which purposeful pursuits of a combination of folk art and the individual interests of professional artists were being pursued.

Key words: *avant-garde, embroidery, suprematism, art of the twentieth century.*